

CATALONIA BACKGROUND INFORMATION [SERIA E / 2014 / 8.1 / OC]

Data: 26/09/2014

Autors: Jusèp Loís Sans Socasau e Jèp de Montoya e Parra

ERA VAL D'ARAN, ERA IDENTITAT OCCITANA DE CATALONHA

Contèxte geografic, introduccion

Era Val d'Aran, damb 600 quilomètres carrats e 10.000 abitans, se trape enes montanhes pirenenques, en madeish centre, en crotze de trobada d'Occitània e Catalonha. Era prumèra ath nòrd damb ua comunicacion naturau mercada peth seguiment der arriu Garona, eth gran arriu, e Catalonha ath sud bloquejada pes montanhes e damb ua comunicacion artificiau, eth tunèl de Vielha.

Es emocions d'Aran se desvolopen entre era sua anma occitana e eth sòn esperit catalan. Ath long dera sua istòria, sustot enes darrèrs 700 ans, a mostrat en ocasions continuades eth sòn aferrament a Catalonha, era sua voluntat d'èster atenguda, d'èster cuedada e de mostrar-li era sua liura vinculacion. Aran ei Catalonha ath long des sègles, totun Aran parle occitan, participe des construccions identitàries dera sua lengua, participe dera idèa qu'era lengua ei era expression dera manèra d'enténer era vida. Aran se vò occitana e se sap catalana.

Er aranés, era sua lengua, ei ua varietat dera lengua des trobadors, d'aquera que de forma magica, ena edat mejana, susprenec era societat e que pendent sègles a estat un referent de civilizacion, de cultura, de maduresa, d'intellectualitat... Es trobadors èren creadors de poesia, èren es poètes deth culte ara hemna, coma un èster admirable, qu'enes darrerries dera edat mejana desvolopèren ua tecnica pròpia e ua esplendorosa quantitat de poèmes per tota Occitània, Catalonha e mès enlà.

Er occitan a gaudit deth Prèmi Nobel Frederic Mistral e encara aué seguís produsint ua literatura de qualitat tradusida a totes es lengües deth mon.

Eth territòri lingüistic d'Occitània aucupe uns 200.000 quilomètres carrats, era major part en Estat francès e a ath torn de 16 milions d'abitants. I a ua part d'Occitània, damb 180 mil persones, enes vals aupines deth Piemont italian.

Contèxte istoric

Era relacion nòrd-sud a trauès des Pirenèus a estat ua constanta que patic ua dura repression culminada en 1213 damb era Batalha de Murèth. Es tropes franceses damb era participacion dera glèisa de Roma incièren un procès de persecucion contra era eretgia catara que s'auie instaurat en Occitània. Eth procès convertit en Crotzada amagaue era voluntat d'annexion des territòris d'Occitània a França. Es diuèrsi territòris occitans demanèren ajuda ath Rei Pèir I de Catalonha, eth quau i acudic, e se meteren jos era sua proteccion. Damb aguest acte, s'artenhec que pendent es nau prumèrs mesi der an 1213 era aliança des territòris marquèsse un precedent de çò que aguesse podut èster er estat occitanocatalan, un estat centrau europèu. Malerosament, eth 12 de seteme d'aqueth an es tropes occitanocatalanes perderen era Batalha en Murèth e Occitània entrèc en un long periòde de decadècia e repression.

Era Val d'Aran tostemp a volut era annexion a Catalonha, tostemp a entenut qu'era sua peculiaritat, era sua personalitat e en definitiva es sòns besonhs serien mès ben entenudi en Catalonha e per tant poderien èster milhor resòlts.

Dempús deth Tractat de Poissy, eth 26 d'abriu de 1313, que retornaue era Val d'Aran ara Corona catalanoaragonesa, aguesta, siguec entregada en possession as representants de Jaime II pes representants deth rei de Malhòrca. Seguidament, eth madeish an, ua deputacion d'òmes d'Aran anèc tà Lhèida tà prestar jurament de fidelitat a Jaime II. Eth mes d'agost deth madeish an, eth rei ratifiquèc es privilègis dera Val d'Aran, qu'èren rebrembadi des de temps immemoriau en coneishut document d'Era Querimònia. En aguest document eth Rei reconeishie a Aran tota ua sèria de privilègis en profitament des propietats publiques, ena vida sociala, ena sua organizacion e li assegurèc ua administracion exclusiva separada d'Aragon. Era Querimònia reconeishie figures juridiques particulars, coma eth dret de Torneria, ua sòrta de retracte gentilici, o eth de Mieja Guadanheria, un acte de convinença matrimoniau, que damb d'outes figures pròpies deth dret civiu aranés an arribat enquiàs nòsti dies, estant reconeishudes enes diferents compilacions.

En sòn reconeishement d'autonomia, desvinculada d'Aragon, Aran inicièc un procès marcat per diuèrsi eveniments enes qu'es aranesi mòstren era sua adesion a Catalonha. Frut des auançaments d'Aran en favor dera sua relacion damb Catalonha, Alfons eth Benigne autorizèc ara Val d'Aran era moneda de Barcelona, en 1328. Mès tard, en 1381, Pèir eth Ceremoniós se comprometec a non separar mai mès Aran de Catalonha e deth comdat de Barcelona. Eth caractèr pactista des institucions catalanes agradaue e interessaue a Aran.

Pendent era Guèrra de succession ara corona d'Espanha de principis de sègle XVIII, Aran actuèc ath costat de Catalonha, motiu peth quau siguec durament castigada. Eth grop minoritari deth Baron de Les prenguec partit per Felip V, qu'en èster guanhador lo nomentèc governador d'Aran, posicion des dera quau podec aplicar es sues venjances.

Ath long dera sua istòria cau destacar-ne eth sentiment d'autonomia e de propietat deth territòri qu'acompanhe as aranesi. Era montanha e er isolament condicionèc eth besonh de signar e complir acòrds damb es vesins. En son testimoni es diuèrsi Tractats nomentadi de Lies e Patzeries, qu'existiren pendent mès de 500 ans e que s'instaurèren maugrat es politiquas estataus. Damb es autes vals des Pirenèus es aranesi acordauen compartir es peisheus e mantier era patz de vesiat entre eri.

Contèxte sociolingüistic

Pendent 800 ans, era lengua en Aran s'a mantengut soleta, de forma naturau, acompanhada pes nhèus e es paisatges maravilhosos. Ara, damb era democràcia e ath cant de Catalonha, er aranés, forma catalana de denominar era lengua occitana, a obtengut força proteccion institucionau. Ara ei era lengua veiculara de totes es escòles dera Val d'Aran e toti es mainatges d'Aran aprenen era lectoescritura en occitan. Era major part des mainatges aranesi, non an neishut ena Val d'Aran. I a mainatges de lengua iniciu eth catalan, e d'auti an eth castelhan, bèri uns d'aguesti vien de Sud-America. Tanben i a fòrça mainatges de lengua romanesa e d'auti que provien deth nòrd d'Africa damb ua lengua que, majoritàriament, ei eth tamazight. I a grana diversitat, completada per petits grops de d'autes provenences com China, Corea, Nepal... En un paisatge lingüistic tant divers era lengua de coesion, dera escòla, ei era lengua pròpia deth territòri, er occitan. Es mainatges non i presenten cap dificultat e existís ua serena patz lingüistica.

Er aranés tanben ei fòrça present ena administracion, enes plens municipaus, en tota era activitat deth Conselh Generau d'Aran, ena senhalizacion, a on ei lengua exclusiva, ena toponímia... e damb menor presència tanben se hè visibla enes mieis de comunicacion damb quaquí programes de ràdio e de television enes mieis institucionaus dera corporacion catalana de ràdio e television, en canau der Ajuntament de Barcelona BTV, o en canal privat Lhèida-TV, a on se hè presenta pendent lèu mieja ora diària.

Aran manten er esperit des relacions occitanocatalanes e consolide es sues relacions damb Catalonha, en tot reivindicar e mostrar continuament ua personalitat diferenta. Era sua lengua, er occitan d'Aran, fortament protegit, patís maugrat tot un grèu retrocès en us coma lengua abituau. Se ben ei cèrt qu'enes encastres formaus e de prestigi a era situacion mès potenta de tota era sua istòria, enes usi informaus, coma lengua des comunicacions abituaus, a grèus afectacions que la pòrten as nivèus mès baishi des darrèrs mil ans. Era lengua castelhana damb ua capacitat enorma de pression e de remplaçament lingüistic aucupe eth sòn espaci. Comence enes espacis privats e s'alongue cap as usi publics. Eth territori aranés ei massa petit entà poder arténher es estructures basiques en un mon globalizat. Sociolingüisticament, tà qué ua lengua pogue sobreviuer en futur cau ua consciència, ua proteccion e ues condicions determinades en un espaci demografic sufisent. Ei aguest espaci çò que li manque a Aran. E a Occitània, qu'a er espaci, li manque tota era rèsta.

Calerà qu'era tossuderia des aranesi e era ajuda des catalans mos ajuden a capvirar aguesta inèrcia.

Relacions Aran-Catalonha

Er estatut d'autonomia de 1979 reconeishie eth besonh de passar er aranés e de recuperar es institucions istoriques. En 1990, per miei d'ua Lei deth Parlament de Catalonha, se recuperèc eth Conselh Generau d'Aran a semblança de com auie estat aguesta institucion ath long dera istòria. Ena madeisha Lei, er aranés, varietat dera lengua occitana, se declarèc lengua oficiau e pròpia ena Val d'Aran e s'encomanèc ath Conselh Generau d'Aran era sua competència. Ei eth prumèr viatge ena istòria qu'era lengua occitana ei declarada oficiau. Eth Conselh Generau a exercit de manèra efectiva aguesta competència, a ordenat er ensenhamet der aranés, n'a promoigut era literatura, a facilitat còrsi, a hèt campanhes... Era lengua a possat era recuperacion d'un govèrn de tradicion centenària, e ath govèrn se li encomane era proteccion dera lengua.

Aguestes prumèras avaloracions èren sonque er anonci d'un reconeishement mès important, ja qu'en 2006, ena reforma der Estatut d'Autonomia, era lengua occitana denominada aranés en Aran siguec declarada lengua oficiau en Catalonha. Ua actuacion sense precedent que creèc un espaci de promocion e de respècte extraordinari. Catalonha mostrèc ara rèsta deth mon qu'en matèria de lengua era dimension non impòrte e qu'era dignitat non depen deth nombre, en tot hèr oficiau en tot eth territòri de set milions e miei de persones ua lengua centrada en ua tèrra de dètz mil abitants damb ua istòria milenària.

Er Estatut d'Autonomia passèc diuèrses aprobacions, era deth pròpi Parlament de Catalonha, era deth Congrès des Deputats espanhòu e eth Referendum en Catalonha. Er occitan ei lengua oficiau en Catalonha pera acceptacion des tres instàncies.

En madeish procès de declaracion dera oficialitat dera lengua occitana, eth Parlament de Catalonha aprovèc qu'Aran ei "ua realitat nacionau occitana". Catalonha mostraue nauament ua especiau sensibilitat envèrs aquest petit pòble e era sua personalitat. Malerosament aguesta declaracion non passèc eth filtre deth Congrès des Deputats espanhòu mès tornaue, nauament, a mostrar ath mon era sua psicologia social dera identitat. Finaument, en Estatut quedèc sonque era declaracion de qu'Aran ei ua "realitat occitana". Demoraue suprimida era consideracion de "nacionau".

Entà per'mor de desvolopar era oficialitat que mercaue er Estatut, er an 2010, eth Parlament aprovèc era lei der occitan, aranés en Aran, que mostraue es drets e déuers, es percepcions e es interpretacions respècte dera lengua pròpia des aranesi. Coma conseqüència deth desvolopament d'aguesta Lei, eth mes de gèr de 2014, eth Govèrn dera Generalitat promulgucèc eth Decret que posse era Acadèmia dera lengua occitana, en Institut d'Estudis Aranesi, soleta

institucion d'aguestes caracteristiques qu'a reconeishuda autoritat lingüistica sus er occitan.

Eth reconeishment institucionau sus er aranés a efèctes que van mès enlà deth territòri de Catalonha, ja qu'era declaracion d'oficialitat der occitan convertís aguesta lengua ena cincau lengua oficiau der Estat espanhòu. Aguesta circumstància li motivèc repercussions de caractèr internacionau, com per exemple que sigue lengua utilizabla en bères instàncies europèes, en Senat espanhòu... Aguesti efèctes segondaris dera declaracion son segurament insuficients, mès s'auem present que vien motivadi per un petit territòri de 10.000 personas son, certanament, considerables.

En França e Itàlia era consideracion per occitan ei enes nivèus culturaus e se manten ua cèrta produccion ena literatura e era cançon.

Occitània viu en Catalonha, viu en Aran. Catalonha ei era part reüssida d'Occitània.

Conselh Generau d'Aran

En Aran s'a recuperat aquera vielha institucion, documentada des dera edat mejana, eth Conselh Generau d'Aran, tà èster era forma de govèrn pròpi qu'a d'auer coma competéncia basica eth foment e promocion dera lengua pròpia d'Aran. Totun, un govèrn que s'encuedèsse sonque dera lengua, non serie pròpiament un govèrn e com que s'enten qu'era lengua se manifèste e se realize per miei de toti es encastres dera vida, eth govèrn d'Aran a competéncias en diuèrsi airaus sociaus. Possiblament, en aguesti moments ei eth responsable dera major part de competéncias qu'a agut jamès.

Eth Conselh Generau d'Aran, a imatge dera sua istòria, ei constituït per tretze conselhèrs escuelhudi, en eleccion dirècta, per cada un des sies Terçons, divisions administratives istoriques. Entre es tretze conselhèrs escuelhen eth president que recep eth nòm de Sindic d'Aran.

Eth Conselh Generau d'Aran garante era proteccion der aranés en sòn territòri, mès tanben participe enes accions promotores qu'en matèria de lengua occitana hè era Generalitat de Catalonha.

Conclusion

Maugrat era deshèta de Murèth, maugrat es dificultats en qu'era lengua se tròbe ath nòrd deth Pirenèu, maugrat qu'era lengua castelhana artenh a desplaçar er aranés enes usatges abituaus, es relacions naturaus entre Catalonha e Occitània an estat ua constanta. Arribada era democràcia, Aran a volut èster er estandard d'aguestes relacions. Eth Conselh Generau d'Aran damb era ajuda des autes administracions, especialment dera Generalitat organize actes de referéncia, com era trobada d'alcaldes de ciutats occitanocatalanes agermanes, es jornades occitanocatalanes, diuèrses

manifestacions... Era Generalitat peth sòn compde a estat tanben promotora d'actuacions de referéncia coma eth manteniment deth Grop de Lingüística Occitana, conselh assessor dera Generalitat en matèria de lengua occitana, format per especialistes de tot eth territòri. D'aves administracions com er Ajuntament de Barcelona mantien ua preséncia importanta der occitan enes sues actuacions culturaus, com per exemple enes huelhetons explicatius de toti es sòns musèus. Tanben cau destacar era accion dera Deputacion de Lhèida que posse eth concors literari en lengua occitana premiat damb era major quantitat economica.

Era consciéncia dera lengua occitana ei, en aguesti moments, ua valor estenuda en Catalonha.

Jusèp Loís Sans Socasau, Cap de Politica Lingüística deth Conselh Generau d'Aran; President, en funcions, der Institut d'Estudis Aranesi, Acadèmia Aranesa dera Lengua Occitana

Jèp de Montoya e Parra, Umaniste, Escrivan; Cap de Cultura e Patrimòni deth Conselh Generau d'Aran